

Культура і Побут

№ 29

Субота 21-о липня 1928 р.

№ 29

МІСТ: Проф. М. Бурачек. Який же буде пам'ятник на могилі Шевченка? — А. Бобруйський. Робітнича консе. ваторія. — Проф. Л. Л. Ор-
дєв. Лист із Чернігова. — Г. Геценко. Художньо-промислова профізія в с. Клебівці на Могилівщині. — Іван Дорожний.
Галія Росла — Терень Мосенко. Через пороги дубом. — П. Горбенко. Про раціоналізацію мистецької освіти на Україні. — Науково-дослідча кафедра
історії Української культури імені акад. Багалія. Н. в. і книжки Нотографія. Шахи й шаши.

Який же буде пам'ятник на могилі Шевченка?

(В порядку обговорення).

В газеті з'явилася колись замітка про те, що Центральний Шевченківський Комітет ухвалив оголосити конкурс на пам'ятник Шевченкові в світовому масштабі, але цього конкурсу ще й досі не оголошено з приводу нижчезазначених міркувань.

Розбіжність думок, що були висловлені на Комітеті ім. Шевченка, примусили комітет виділити з себе дві комісії для вироблення спеціальних умов конкурсу: одну — ідеологічну, а другу, так звану — художньо-горову.

Перша має на меті визначити такі риси діяльності нашого поета, які б, втілені в скульптурній формі, характеризували наш погляд на Шевченка, наше розуміння його.

Друга комісія — художньо-горова — має завданням вироблення більш вузьких спеціальних умов конкурсу, що торкаються принципів художнього оформлення як самого пам'ятника так і гори, де знаходиться могила, себ-то чи має гора залишити свій натуральний вигляд, чи має бути сконструйована в зв'язку з архітектурою пам'ятника. Далі — ця комісія повинна зазначити розміри пам'ятника, матеріал, з якого треба буде зробити надгробок і т. ін.

Але ухвалюючи такий розподіл роботи поміж двома комісіями, комітет знайшов необхідним звернутися і до громадянства, аби й воно через пресу висловило свої думки з приводу постановки пам'ятника.

На таку пропозицію першим поки що обізвався, як не помиляюся, в «Культурі й Побуті», т. Павленко, але цілі «рукавиці» більше ніхто не підняв.

Тепер я беру на себе сміливість порушити знову це питання, збудити цікавість до нього серед тих, кого справа пам'ятника Шевченкові безпосередньо цікавить.

А справа ця дійсно дуже поважна й дуже серйозна.

Справа не в тому, щоб поставити просто пам'ятника Шевченкові, як людині та поетові.

Ні, це мусить бути пам'ятник і нашої доби, наших поглядів на Шевченка, пам'ятник зв'язку діяльності поета з нашими часами, пам'ятник попередникам нашої революції, взагалі це має бути пам'ятник геніальному пролетареві, яким вшановує його робітничо-селянська Україна.

Шевченко, як кожна геніальна людина, залишив після себе необмежену спадщину, з якої кожен може вибрати собі перлину на свій смак, щедро руючи черпати думки, ідеї, настрої, почуття і т. ін.

Шевченко — співівець неоліт кріпака, поет селянської ідилії, Шевченка вважає своїм апостолом і друба буржуазія; Шевченко —

мрійник, романтик і революціонер; він і богоборець і зовсім таки атеїст: він і утопічний соціаліст, і комуніст, і шавіть... марксист; він — усе, слав'янофіл і полонофіл. На нього посилається навіть і Лєв'їцький зо всіма своїми УНД'овцями.

Різні етапи розвитку самого поета, поширення й поглиблення власного світогляду впливали на світосприйняття поета в різні періоди трагедії великого Кобзаря і все це відобразилося на творчості Шевченка і зробило її такою «многоліною», як бувас по-верхня моря, що міняє свій колір і вигляд від всякої хмарки, що пропливає в безодні моря.

І тому ідеологічний момент набирав великої ваги і через це саме вимагає до себе й великої уваги.

Чи Шевченко доби «Гайдамаків», чи «Сну», чи «Кавказа», або «Катерини», чи часів його «Щоденника».

Від точного вирішення змісту ідеологічного залежатиме і чисто художнє оформлення самого пам'ятника.

Виявити в одній постаті всю багатогранність творчості Шевченка — справа може також генія-скульптора, яким був і сам Шевченко в поезії.

Але нашої доби, нашому суспільству може й неспотрібно такого, витерпючого всього Шевченка, пам'ятника.

Кожна історична доба має свій світогляд, має своїх кєрманичів, героїв, мучеників, пам'ять яких і вшановує монументами, а в них занотовує той бік діяльності видатної людини, який найбільш відносився до духовної доби.

Німецький «пангерманізм» вшанував західного канцлера Бісмарка пам'ятником, а Гейне, папр., навіть і досі не має пам'ятника в Німеччині.

А скільки прекрасних майданів, бульварів, вулиць на Заході та й в нас по Союзу поповнено «патріотичними» і всякими іншими «високими» почуттями, в'язаних громадян. Скільки ганебно безсмакових «монументів» з бронзи та мармуру «оздоблюють» всякі «авеню», площі, «дороги слави», виявляючи і відсутність художнього смаку, і відсутність просто широкої мислі і шкєльності ідей того часу.

Скільки стоїть на тих монументах різних панів в бронзових сурдутиках з простягнутими в той чи інший бік руками, задерними головами, генералів з «ліхо» закрученими дотори вусами, на конях, з арматурами, праторами, постів у тогах, що скєвдаються на простирало, в яких виходять з лазні...

І кому і за що ставили пам'ятники. Зга-

Гр. Плиснунівський

Стенові мотиви

На землю чистою рікою
Спадають сонця джерела,
Вже дозріває ніжний колос
На позолочених полях.

Вже на мєсму передмісті,
Зростає перший колектив,
Там кожна стежка активіста,
Веде до ясної мети.

Зійшлася молода громада

Косити луки по зорі,
І дєвоньять ранком на лєваді
Веселим сміхом косарі.

Я з ними виростав у полі,
Й пішов на шуми заводські,
Нєвже не стрінемось ніколи
В степах веселих і дєвінких...

Коли ідуть вони на ниви,
Й нові оспівують лани,
Я відчуваю їх мотиви,
Бадьорий гомін голосний.

На землю чистою рікою
Спадають сонця джерела,
Вже дозріває ніжний колос
На позолочених полях.

даймо, наприклад, пам'ятник в Києві Бобруйському, або Столинінові, Муравйову — «вешателю» — в Вильні...

Хай же охоронить нас от такої «монументальної пошлєстї» свідомість пролетарського суспільства, але все таки наше суспільство не тільки має право, а мусить поставити на могилі Шевченка такого пам'ятника, на який він заслуговує з точки зору нашої доби.

На нараді комітету між іншим була висловлена думка, що не погано було б в пам'ятнику Шевченка відбити ідею «прометеїзму» нашого поета.

Дійсно, на діяльність Шевченка можна поглядити і з боку легенди про Прометея: багато є точок, що нагадують цей грецький міт.

Та що цей міт так добре ув'язується з поємом «Кавказ»...

Але ця тема дуже слизька, дуже охоче може використати її і буржуазне суспільство, а також і дуже легко впасти в шаблон або — незрозумілість для широких мас.

Я зазначив раніш, яке завдання має художня комісія Комітету: це принцип художнього оформлення пам'ятника (розмір, загальний вигляд), матеріал — бронза чи камінь, техніка виконання, а також і питання про саму гору, де поховано Шевченка.

Те саме, що пам'ятник має поставлено на могилі, що саме, власне, показує на характер майбутнього пам'ятника, як пам'ятника надгробка.

На мою думку гадаю, що іншого пам'ятника на могилі й бути не може; не може він виглядати так помпєзно й монументально, як це вимагають, наприклад, міський майдан, плац громадського саду, або метушлива та галаслива вулиця.

Робітнича консерваторія

Але з другого боку все ж таки художник мусить взяти на увагу, що цей пам'ятник має бути таким завбільшки, аби його було видно з Дніпра, а разом з цим не перегружувати великою вагою самого пам'ятника мости.

На попередньому конкурсі, що од- сявся в грудні минулого року, майже ні один проект не одзначився тою величезністю простоти, яка завжди справляє поважне враження своєю «ляпідарністю» й не потребує багато аксесуарів чи напівів.

Все повинно бути відразу, з першого по- гляду ясним і зрозумілим.

Тепер, надприкінці муну торкнулися ще й питання відносно самої Черноті (або як її тепер називають селяне — Тарасової) гори.

На комітеті висловлювалися різні думки. Одні гадали, що гора мусить бути оформлена теж художньо в зв'язку з пам'ятником; другі висловили й таку думку, що гору, оскільки в заповіднику «Могилу Шевченка» є стелі для екскурсантів, ціно, бібліотека, може слід би оформити, як оформлюються курортні місцевості, бо навкруги гори — чудові околиці, ці- лаві, як з боку історичного, археологічного, а також й геологічного. І нарешті, виникла й така гадка, що гору слід залишити в її натуральному вигляді, оздобивши її декора- тивною рослинністю (деревами) і зробивши склади на середині гори.

Оце такі думки, такі міркування, які ви- словлювалися на нарадах Комітету ім. Шев- ченка, і які ще точуться в приватних розпо- вах членів Комітету. Оголошуючи їх в пресі, я тіпну себе нацією що наше громадянство відгукується на цей, так би мовити, «виклик»

Організація першої робітничої консерваторії в Києві викликала великий інтерес серед трудящих верств його населення. Потреба про- сунути музичну працю в широкій масі робіт- ників і робітниць досить настигла. Адже Київ — один із великих виробничих центрів, де на- раховується 40 тис. робітників, і багато служ- бовців. Потреба в такому ВУЗ'і була давно, але до останнього часу не було змоги здій- снити його організації. Лише тепер Київський Культвідділ ОРПС здійснив утворення музич- ного ВУЗ'у.

За останні роки розвиток робітничих клу- бів, радіо-установок, музичних, драматичних, хорових гуртів, дав змогу пролетаріатові на- близитися до музики і до ширшої міри спонува- ти її. І треба признатися, що робітники, без- перечно, зацікавлені музикою, навіть симфо- нічною, камерною, почали залюбки відвідува- ти концерти, оперу, вистави, про що свідчить велике поширення абонементів серед трудя- щих Києва. Робітники стали постійними го- стями робітничих клубів, вони свисли до му- зики, значно обзичившись тяга серед молод- ших до музичної освіти. Але тут, на жаль, повелося «підступитися» на атику труднощів че- рез відсутність спеціальних музичних шкіл для робітників без музичної підготовки. Му- зично-професійні школи для таких груп не під- ходять, бо тут приймають молоді певного віку з загальною освітою підготовкою, що її здобувають робітники не мають. Крім того, ці школи хотіли музично-професійна, а щоб всту- пили до музичного або музтехнічного, треба

і висловити свої думки і свої побажання че- рез пресу в цій справі.

Хай в справі збудування пам'ятника на могилі Т. Г. Шевченка приймуть участь ши- рокий кола нашого суспільства, бо не треба за- бувати, що Шевченко наш великий україн- ський геній.

Проф. М. Бурачек.

мати велику технічну музичну підготовку. Ос- чому організована робітнича консерваторія за- доволяється на всі 100 % робітників, що тяжать до музичної освіти.

Київська перша робітнича консерваторія на- Україні досі не ставить своїм основним за- дачним підготовку музик-професіоналів, а на- матається в своїй повсякденній роботі дати своїм слухачам загальні музичні знання. Кон- серваторія є перехідним мостом для талан- товитих слухачів, що заохотять вступити до спеціального ВУЗ'у.

Для першого року вилучено 150 валансів для дійсних слухачів. Переважна право при- вступі до консерваторії мають робітники від- вартату. Місяця розподілено за розверсткою че- рез кваліфікаційні екзами, половинним титном, се- ред робітників підприємств. 75 % слухачів складають робітники безпосередньо від вартату, решта — службовці.

Курс навчання розраховано на два роки, при- чому навчальний план визначено в 6 місяців. Заняття відбуваються два рази на тиждень (з них один раз — у неділю). Навчін розраховано на 360 годин. В першому році переважати- ринципальні загальні характеру — історія му- зики. В другому році центр ваги переміща- ється в спеціальні класи — вокальні (хор, со- лісти) й інструментальні (рояль, народні й оркестрові інструменти).

На чолі консерваторії стоїть правління з представників ОРПС, Політосвіти, Робмису, Музтехнікуму, Вуторму, Інституту ім. Лис- сенка.

Треба визначити добре відношення з боку різних професійних, громадських, навчальних і інших організацій до організації консерва- торії. Консерваторія має своїх шефів. Напри- клад, частину річного видаткового бюджету утримав на себе Вуторм й Інститут Лисенка, а Музтехнікум робить щомісяця відповідні вклади в бюджет робітничої консерваторії на- дуру, струментами й іншими речами.

Наближчим часом консерваторія подвоїться і кількість слухачів буде доведена до 250—300 чел.

А. Бобруйський.

Іван Дорожний

Галля Росла

Очувеські плавні своїм служінням нагаляють сум на рибалок. Високі очерети, як вартви, стережуть молохливу, мутну дубань, що по- ланцем випається в Азовське море — брудне, мілясте, старе. Стережуть від стороннього ока твердо виконуючи свої обов'язки. Все не за- куляється якийсь вислів, бо крім сірень- ного придуркуватого куличка, та чудернацької довгоногої чанури — ніхто в очереті так близько не садивається. Хіба коли сібець зажене на- вних, ливих каченят, або довгоноса бава за- втине одуру якусь падаць з моря. Іноді пере- кується подивний сайць та й то на весні, сікаючи від лиману Чабурголу та інстинктивно ховаючи кудого хвоста в чарівній хмелі по- між дупларів — очеретів павстарішних, шайпре- красніших.

Панус, завжди, тиша серед плавнів Очув- ських, навіть тоді, коли море хвилюється, сердиться, наче виплюс на беріг людське го- ре, саздрощі, образу, коли море під пордоном чепуриться, лютоючи викидає весь бруд свого життя, викидає безжалістно сайву, тріску чи то якусь чергову одоць, або коли скажені ві- три заплутують сиву бороду моря, до нестями кривляючи його своїм ласкотіням, диким сви- стом, туманними піснями, а потім сіллями, навіть — тоді — очерети тільки охоплюють свої кохальні солови, шокірно слухають, не пору- шують законів свого ватажка жадливого мо- кульського, якого всі звуть ладіним словом — тина.

В бурі робітники очувеських рибальських промиселів заловочено спочивають. Всі вони пе- реважно є наймитів, або із селянської бідно- ти. В дні спочинку сходяться в парубочку на- сарию, співають пісень, танцюють під гармоні- су «підлику-бабочку», обімаються з дівчата- ми — сайди кожен зі своєю пароч на довгих озонах. І тільки са мівніч, коли якийсь на- рудоб, з п'яних очей починає знуцатися над

ривком, одасться зі стінки мовчазний Моїш по- чинає докритиво шпоб шпобітти.

Так щоразу в бурі, коли море змишється, Коли розгукують вітри — пордоству.

Особливо вишквляються парубки — охоро- няни Очувеської команди. Вони одержують гарну плату, мало працюють, сіять та шють краще від усіх робітників, а серед них Сашко Загруза отаманує.

Чи накрити кому з парубків «темну», чи роз- йтигати дівку, чи спонукають кого в судавині очерету випадковим пострілом на «лібника» — Сашко завжди готовий. Він охочий на витів- ки, аби було смішно та весело хлопцям, аби хто сказав: «Ну й Сашко... От одивай!».

— От придумала голова!.

Сашко великий майстер оповідати свої при- годи про дівчат, про «тілних» серед них (тих, що мають дітей). Як з ними судав, як плю- сав на її кохання, зводив примусово з дру- гими в плавнях, як лавно у дівочий коріу та підмочувався до старої бабусі, та ще як на вечерниці у Принесій роздавав дівчат, а хлопцям добре понабивав потилиці.

Парубки на таке дуже ласі. Вони слухають іржуть, як жеребці та зихвалиють Сашка.

— Ну й молодець. Оце парубок!!.

— Буде, що гадувати на старості літ.

А руда пайлена пика Сашкова з кирпатим носом, колючими зубами та червоними щипа- ми — дметься ще дужче.

Обіцає ще втруштити. Щось цікаве, щоб за- печинки брало.

Дужий титом, Сашко Загруза охочий на зя- сядки:

— Хочете, хлопці? Сьогодні роздачу Галю Рослику. Заманю її в стару запорізьку в'язницю, що за деревом, біля моря. Вночі приходить туди з гармонікою, будем танцю- вати польку. Галю Рослику. Чуєте? Комсомол-

ку. Свідому організаторку, Сікільки шарт ста- сито на бочку?

— П'ять! П'ять!..

— Ні хлопці, менше як за десять не та- лавати. Тільки за десять. Тільки сьогодні, приходить з гармонікою о дванадцятій ночі.

— Чи за десять, то й за десять, тільки, щоб Галю, ту саму!

— Галю, Галю... Рослику Галю..

— Обов'язково, хлопці, ошівочі. В Запоріж- ській в'язниці. Тільки для вибраних. Приходить з гармонікою. Гудуть тан- ай при закритті дверей, як робилося колись — туде Загруза придумуючи: яким «хвертом» заманити жертву. Він пригадує виступи Галі на останніх загальних зборах проти адміні- страції, про бюрократизм оама Галюка, що вшсував літвори тисячі пудів риби вчасно по доставивши солі. Сашко вибирає надзвичайно цікаву тему для здійснення свого плану. Шині листівку:

Галі Рослій.

— Тов. Галю! Є дуже важливі справи. Я дізнався про великі зловживання адмі- ністрації. Хочу одній тобі секретно спові- стити. Приходь обов'язково вночі не піз- ніше дванадцяті до Запорізької в'язниці. Там я цю ніч вартую. Гляди нікому не кажи про цю таємницю.

Сашко Загруза.

Загруза поцілює влучно. Галля стурбована. Вона вже знає про деякі гриби адміністрації. Знає як саз промислами в іберні загнав рибу до приватних куцій показавши ціну на три тисячі карбованців менше ніж то слід було за нормами.

Рослу заінтригувала Сашкова листівка. Вона, правда, чула щось про репутацію Загруза, але ж не падала тим чутим багато значиння.

Від начальника охорони, партійця Шрамка, неспого хлопця, вона колись чула, що Загруза одужає — ширий, хоробрий завжди перший в бою.

Галля, хвалячи таємницю від своїх подруг о дванадцятій годині йде до Сашка.

Лист із Чернігова

Чернігів, як справедливо порівняв академік Грушевський, є своєрідною Равеною України. В минулому два періоди інтенсивного політичного життя, що їх колись пережив Чернігів за передмонгольської і козачої доби — відзначено різноманітними, дуже цікавими, іноді першопорядними пам'ятниками монументального будівництва. В Чернігові як відомо, зберігся досить повно стародавній собор, закладений в XI віці Мстиславом Тмутараканським. Будинок цей в недавні роки, по скінченні громадянської війни, докладно обслідував сондажками й обмірив Моргилевський, при чому під час цих робіт було знайдено фрагменти чудових фресок собору; кращий фрагмент наліплюється св. Ірини, знято зі стін і відомий спеціаліст-художник Київів перевів його на полотно. Нині цей пам'ятник зберігається в Чернігівському музеї. Віля собору тоді ж Макаренко зробив розкопки. В результаті їх було виявлено залишки прибудов, а також знайдено низку пам'яток портативних, що їх було віддано також до місцевого музею. В зв'язку з обмірами й сондажем в іншому першопорядному старому будинку — храмі Блещького монастиря — було, так само в останні роки, частково розкрито фрагменти фресок і цього храму. На жаль, здійснення штукатурки і пізніх записів, що покривали ці фрески, було проведено не скрізь вдало і справа їхнього виявлення залилася незакінченою. Однак, беручи на увагу видатно значимий цього твору монументальної живописи, як видно середини XII віку, треба сподіватися, що розкриття елементів фресок було в найближчі роки доведено до кінця, а усією цінністю останніх досліджень реставраційної техніки. Спасний собор і Блещьку церкву тепер взяла на облік охорона пам'яток старовини та мистецтва і вони перебувають під доглядом Чернігівського музею. Крім цих двох найвидатніших представників мистецтва передмонгольського періоду в Чернігові є, правда, в дуже перебудованому вигляді,

що три культурні будівлі — Іллінська, Борисоглибська і П'ятницька церкви. Їхні стародавні частини також недавно обслідував Моргилевський. Результати всіх обмірів храмів Чернігова, в вигляді точних рисунків і знімків, повинні будуть увійти в архітектурний відділ, що його організує тепер Лаврський музей у Києві. Коло Іллінської церкви, вже на самому краю міста, а колись далеко за ним, є величезні, морвинні, печери, що їх утворення за традицією зв'язується з преподобним Антонієм, одним із основоположників Києво-Печерської Лаври. Передню частину цих печер уже давно перебудовано й перероблено. Так звані Антонієвські печери, що значно втратили свою історичну цінність, тримається під замком і зберігається в доброму стані. В цілому іншому становищі — «Нові печери», пам'ятник недавньої народної творчості, унікальний і видатний своїм значимим та художнім якостями. «Нові печери» виникли в революційні роки, як продукт прочанського усердя, поблизу Троїцького монастиря. Вони замислом наслідують Антонієвські, але виконано їх, як твір народнього мистецтва. «Нові печери» розписано, при чому значну роль грають орнаментальні мотиви, дуже цікаві для етнографа й історика народнього мистецтва. Пам'ятник уже потрапив на сторінки найновішої вітчизняної літератури (стаття Цилингера в ювелірному збірничку на честь академіка Грушевського), однак, його становище дуже жалюгідне, — він, можна сказати, в безпритульному стані. Чернігів має чудовий своїми збірками музей, особливо багатий на пам'ятники українського мистецтва і культурного і світського, як верхівки козацької старовини та помішників, так і народньо-кустарного. До групи цих останніх, але в монументальному масштабі, належать кращі частини розпису нових печер. Музей повинен їх зберегти і повно зафіксувати в своїх збірках і охоронити саме перводжерело.

Проф. Д. ГОРДЕЄВ.

Художньо-промислова профшкола в с. Клембівці на Могилівщині

В селі Клембівці здавна виробляли гарні тканини, килимки з художнім народним орнаментом та вишивали прекрасні речі, що переважно виготовляли на них Подільська губернія, але стимулу для розвитку цієї справи не було, не діяли на те, що ці вироби клембівські були відомі не тільки в колишній Росії, а навіть і за кордоном. Ними буржуазія цікавилася, як «малоросійськими виробами», але думки про утворення якоїсь навчальної установи для розвитку цієї промисловості не було, селянська дитина не могла й думати про художню школу, хоч і мала природні здібності.

І лише радянська влада звернула особливу увагу на суцільну промисловість, — відкрито було відповідні навчальні установи для розвитку тої чи іншої промисловості чи то в селі, чи в місті, де навчальна установа стала близько до виробництва. І ось цього 1923 р. в селі Клембівці відкрито 3-річну художньо-промислову профшколу, що ставить своїм завданням розвивати й підносити на відповідну височину народні вироби, як текстильні килимарство та вишивання, школа випускає тиме художньо-освічених робітників для цієї галузі.

Селяне дуже жарно ставляться до школи й ухвалили на загальних зборах перевести 200 руб. коштів на будівлі школи, та виділили в самооподаткування 1500 карб., хоч це й не велика сума, а свідчить про те, що справа в школі близька селянинові. Школу годують будувати цього літа за проектом, що його виготовили студенти IV курсу архітектурного факультету Київського Художнього Інституту, під керівництвом проф. Альохіна та проф. Зайберліха.

Г. ГЕЦЕНКО.

А глибоко під ніби застерігав Галю.
— Куди йдеш? До кого? Ой, вигляди дівчино!..

І як стара зморена в роботі мати, Галю йде поглядом перебираючи сагрозливі думки:

— Кіда Сашко може віддурити?

Чує Галю з моря парубочий спів. Слабкі звуки окремих мелодій розкидаються вишном та котяться ген-ген туди, де панує тиша, спокій, де в мряці дрімлють воскові очерети гойдачки підоліпують сови.

Рантвом Галю зустрічає Сашко.

— Галю? Ой і добре... Ходім до в'язниці. Там буде краще. Я боюсь, щоб мене хто не побачив. Сидіти розбратиться на морі буря, сидю повертаються рибалки.

Вхопивши Галю за руку, Загуза повернув до в'язниці.

Ринули важкі іржаві двері, шурхнула сова, сікаючи з насидженого місця. Найжачилась Галю.

— Чи зручно буде нам тут говорити? Може тут гадки?

— Ні, ні, серце. Тут нічого загрозливого немає. Це я давно обдумав. Навіть приготував оселю. А хочеш сиди на долівці. Тут нас ніхто не підслухав. Зачинемо двері...

На виступ Сашко докінчити слова, як під дверима розлігся парубочий реміт:

— Гей сюди до в'язниці. Даймо гармошку до гурту. Будемо починати кумедію. Пали віху. Двері відчинилися і юрба розхристаних, п'яних парубків почала таласувати:

— Тут хтось є! Хлопці, а-ну, присвіти ліхтаром. Ва... Призначайтеся, хто там? А... Сашко? Голубчику... З чим це ти краде? Яка тут красунечка? Зачиняйте двері!..

Галю схвилювало, але мужньо гуляла:

— Не вайляйте дурня! Не скальте зубів!

— А, Галю Росла?.. Кому чого треба?

П'яна юрба затанцювала, загинала, засвистала.

Музика! Грай! А ну, хлопці, розведіть огонь! Напригада, Сашко.

Віарили перші закарбуки барню.
Зтринувся Сашко Загуза. Не кидаючи свої гвинтовки він закрутився чичікою.

— Ну, Галю, виступай. Твоє свято сьогодні. Роздавай по-нашому. Що не подобається? Нічого. Вдар лихом об землю!

Росла кинулась до дверей. Рванула за ручку, але душі парубочьї руки відтягли її геть.

— Ва, яка? Вередує? Роздати її сторву!.. Хай світить гринченським! Хай потанцює барню по справжньому!

Галю зрозуміла своє жахливе становище. В голові блискавкою спалахнула якась думка.

— Добре хлопці. Я розуміюся. Я буду танцювати... Тільки з ким же?

— Як? Хіба не знаєш? Сашко вибрав!

— Чи з Сашком, то й з Сашком. Кидай рушницю мене роздати. Потанцюємо.

Загуза, поклавши гвинтовку на лаву, приєднав до співи.

— Люблю такі свята хлопці! Голосніш вигравай музика! В моєї куми сідо-як п'яно. Дивіться хлопці, дивіться, — захлинявся Сашко хриплим голосом.

— Та чого там? Побачите... Танцюємо куме павколо вогнища. Видніше для всіх... Дайте місця. Розступіться, геть! Хай ширше коло буде!

Хвилюється море. Натаняє бурні за бурями павзодів буйним вітрам, жарівникам божевільним.

Танцює Галю. Наливаються її очі жагучим бажанням помсти. Горять пера повійони, тремтять від натуги.

— Ну, сідождіть. Придивляйтеся краще. Більше слухайте. Пускайте.

Загуза вже змореним, мовчав. Випуваго питає:

— Що, може перерву?

Юрба гуде:

— Перерву? Яку там перерву загадав? Не вже баба ухоркала? Не вже й не здолаєш? Хай танцює аж поки ляже. Аж поки сама попроситься... Когось поцілує. Притриме. Цікаво? Танцює Сашко... Витанцює!

Харчить гармошка. Музика втомлена ледве ворухнеться надцями.

— Може вже буде? Пальці болять. Може хто замінить?

— Як там? Грай, друже, грай. Пересилю море. Тебі вже проситися соромно. Терпи за компанію.

Горить вогнище. Кидас п'янами сайво на мідну смугляву постать дівчини, освітлюючи давні написи на стінках заборської в'язниці.

Розгортається парубочьє коло все ширше. Задоволені, вони прилягає на землю, стережмо свою жертву... Готує їй місце спочинку на камені.

Варує мурмоче Сашко.

— Ох втомився... Годі вже годі. Хлопці закликають хто небудь!.. Я скоро владу...

Годі Галю пантеркою припадає до Сашкової рушниці. В виборі танку вона перемикає патрон і вигукує:

— Ну, куме? Держись! Витанцює!

Шостріл лунає, зриваючи тишу, збиваючи наші зі стінки в'язниці.

Сашко наче підірваний падає на вогнище

— О... хлопці... змиряю...

Юрба парубків, як стара овеча домить двері, тікає в плазні один одного переганяючи. Згасав вогнище. Влімає сполохано лихтар.

А постать жіноча спокійно пливуться:

— Ну, що? Побачили? Гарно?..

Як мусияжовий монумент вона стоїть на тлі прихвильного вогнища і цупко тримає в руках, холодно рушницю.

Здалеку долітає тривожний шум моря.

Про раціоналізацію мистецької освіти на Україні

В № 28 «К і П» вміщено статтю т. Врона, що детально критикує план НКО до реорганізації сітки мистецьких ВУЗів України.

Несподівана для нас така гостра критика т. Врона тому, що досі всі пропозиції, що до скорочення числа мистецьких ВУЗів так від т. Врона, як і інших робітників нашого мистецького активу були менш рішучими й кардинальними ніж те, що ухвалила колегія НКО від 2-VI ц. р.

Т. Врона каже, що вже чотири роки дискутується питання раціональної організації ІЗО мистецької школи, а «віз і піни там». Т. Врона вважає необхідним скоротити число мистецьких ВУЗів взагалі до 4—5, в тому числі очевидно значно скоротити сітку ІЗО—ВУЗів (хоча на жаль конкретних пропозицій не подає).

Чотири роки йде дискусія очевидно в напрямку скорочення ІЗО—ВУЗів, а от у 26 році на мистецькій конференції комісія образотворчих мистецтв, що працювала під головуванням тов. Врона, розглядала внесений Київською групою представників проект сітки ВУЗів образотворчого мистецтва, де зовсім не говорилось про скорочення ВУЗів, а лише вносились пропозиції більш диференціювати їх за фахами.

Навіяли кількість відділів у вузах пропонується тоді збільшити.

Сам тов. Врона вносить цей проект від імені Київської групи, захищав його і, здається, був автором цього проекту.

Треба визнати, що на жаль в самому НКО не було єдиної лінії в цій справі, чому в значній мірі і відтягалася необхідна реформа.

За останні два роки питання про зменшення мережі мистецьких ВУЗів звичайно загострилось, бо аріст ВУЗів йшов у протиріччя з матеріальною та часті й педагогічною базою. Кілька парад при Упрофосвіті в минулому та бачутому навчальному році вже без винятку висловлювалися за необхідність зменшення сітки ВУЗів. Рішення Колегії НКО від 12-VI ц. р. є здійснення найбільш радикального плану скорочення-зменшення кількості ВУЗів майже вдвічі.

Це т. Врону не задовольняє, він ладен тепер «макати в осід кулаками і вигукувати дуже сміливі речі».

Але тепер це суцільна справа. Може й дійсно т. Врона має рацію посилаючись на недоречність в своїй статті, що мов вихваляє реформу НКО, коли бюджет мистецьких ВУЗів України є внутрішній менший від бюджету мистецтв. Вузів

РСФРР, а НКО не додумався до того щоб довести число ВУЗів хоча б до 4—5, щоб то принаймні до того числа ВУЗів, що є у РСФРР. Але це здається переконуючим коли порівняти поверхово (як каже т. Врона) на сітку української мистецької школи, а коли серйозно приглянутися до цієї справи, то воно зовсім не так.

По перше треба патадати, що 16 українських мистецьких ВУЗів мають стільки студентів, скільки 4 російських. Коли зменшимо у нас число ВУЗів майже вдвічі, то зменшиться й число студентів, бо скоротиться приріст і частка студентів більш слабких ВУЗів, що ліквідуються, не попаде в ті ВУЗи, що лишаються. В мистецькій освіті, особливо в музичній, не правляють індивідуальне навчання, бюджет ВУЗів в першу чергу визначається кількістю студентів. Отже в мистецьких ВУЗах України передбачається менше студентів, як в мистецьких ВУЗах РСФРР. Це значить, що бюджет потрібнується менший.

Крім того передбачається, що всі ВУЗи будуть взяті на Держбюджет, а це значить, що загальний бюджет мистецької освіти у нас збільшиться.

Отже з одного боку зменшаться витрати, а з другого боку має збільшитися бюджет.

Вже не так і страшно.

А при раціоналізації структури ВУЗів образотворчого мистецтва, що про них колегією НКО тоді ж 12-VI ц. р. доручено Упрофосвіті виробити матеріали додатково, можна буде поширити роботу шляхом об'єднання і де якого скорочення слабосильних відділів.

Не так коли розглядати справу з матеріальною боку.

Коли ж дивитися з боку потреб в робітниках мистецтва вищої кваліфікації то тоді слід би було подумати над тим щоб поменше скоротити контингент студентів і забезпечити можливість розгорнути мистецькі вузи в майбутньому ширше. Т. Врона тепер з захватом скорочення пропонує ліквідувати на Україні тільки два інститути—музичний і художній.

Що до музичної освіти ми маємо вже підрахунок Союзу НКО, скільки на близькі кілька років потрібно буде в трудові школи музикантів, викладачів. По лінії Політосу офіційних підрахунків не маємо, але коли припустити, що тільки на сцену треба буде по одному музиканту—коровнику музичної справи на район, тої то треба буде протитом близьких років випустити для цього 632 музиканти інструктора, маючи на увазі, що майже ні в одному сільському районі кваліфікованих музикантів по-

має. А то цього треба додати скільки потрібнується робітників мистецтва в робітничі клуби. Те ж саме й по лінії театру та образотворчих мистецтв.

Навіть напіві зараз вимоги, хоча вони дуже ще обмежуються бюджетними можливостями, показують, що як раз інституту наші випускають ще недостатню кількість фахівців. От приклад—кілька місяців тому Київ. Муз. Др. Інститут розіслав по округах відомості про кількість закінчуючих вуз студентів з проханням дати їм посади. Пропозиції поступали значно більше ніж вуз має випускників. Наприклад диригентів хору Інститут випускає 7 чоловік, а пропонують посад на 27 чоловік. Пропонують не так вже погану й плату в 60—70 і більше карб. на місяць.

Кількість робітників мистецтва, що виходять що-року з школи на аналогічні місця в РСФРР в дійсності більше як на Україні не тільки абсолютно, а й відносно.

Загальний державний бюджет мистецької освіти РСФРР більше як в чотири рази перевищує бюджет мистецької освіти УОПР, а це значить, що вимоги до збільшення цього бюджету у нас є.

Мистецькі вузи, що їх передбачається залишити всі, за винятком 2-х художньо-керамічних технікумів містяться в великих центрах України—Харкові, Києві та Одесі. В кожному з цих міст є один художній і один музично-драматичний вуз. В Одесі, крім того є ще кіно-технікум, що виник за ініціативою ВУФКУ, утримується його коштами і обслуговує його виробництво.

Беручи на увагу що мистецькі вузи не тільки постачають кваліфіковану силу, але й беруть безпосередню участь в творчій мистецькій роботі (концерти, вистави, робота студентів у робітничих клубах, в міських театрах) лабораторно-дослідна робота студентів і викладачів у стінах вузів що мистецькі вузи є осередками, де скончуються найбільш кваліфіковані мистецькі сили республіки, ніколи було б залишити хоч одно з названих великих міст України без художнього, або музично-драматичного вуза, без мистецьких шкіл, що вже глибоко вкорінені в культурному житті цих міст.

Що й є законним ґрунтом для того місцевого патріотизму, з яким окружні органи так гарячо обстоюють, щоб їх мистецькі вузи залишилися і щоб на них було звернуто більше уваги, головне кошти.

Те ж саме й по відношенню до художніх вузів. Тут, правда, до революції не було жодного вищого учбового закладу, але після війни вже переросли масштаби і рівень середньої школи. Головне ж, що потреби на кваліфіковану мистецьку силу є й зростають з кожним роком. Тому, перетягати палику в скорочення сітки

Терень Масенко

ЦЕРЕЗ ПОРОГІ ДУБОВ

Загальний вступ. В кінці червня спільно поїжджували по Україні «Малашник» — білоруський й «Молодіж» — український. Дві близькі літературні організації. Відбувся «зоряний зльот». Друж з Меньска й з Харкова зустрілися в Києві.

З Меньска: Варашка, Каваль, Моравська, Звонак, Марахов, Мазуревич, Ніканович, Самодуб, Барковський; з Харкова: Кундач, Кузьмич, Усенко, Момон, Масенко.

В Києві оглядали музеї і фабрики, надивлялися на Дніпро. Заїхали на могилу Шевченка. Вразив Дніпро біля могили та арешти з Чорноч Горн. Перечитали цікаві записи в книжці одвідувачів, тупались у Дніпрі. (Про велику могилу—в іншому місці).

Чудесно плисти вниз Дніпром. Спела й прохолода Дніпрова, плывуть зелені береги усвід. Коли першим або другим класом — прекрасний відпочинок, аурора не треба.

В Дніпропетровському були на заводі ім. Поліського. Колосальне змагання. Не бачити

цього або педібного розмірами заводу — значить зовсім не уявляти собі важкої індустрії. Цей завод—якесь велетенське, безконечно-мужне шкло, де працює 17 тисяч робітників.

Шісля Дніпропетровського колективно вирішили об'їздити придивитися до витвору природи, що глибоко врізався в історію, що незабаром загине від твору людських рук—Дніпропетровську. Вирішили добре оглянути пороги, черпнути їх на дуби.

Вийшли з готелю ще в ранню прохолоду. Прямаям доїхали до Дніпра. Що таке—дуб? Це великий човен, що має бути відновленим в суцільного дерева-дуба. Але насправді тепер дуби збивають просто з грубих мірних дошок. Такого саме дуба побачили й ми на березі. Лоцман і чотири його помічники. Наш дуб забрав 24 чоловік.

В останні глянули на Дніпропетровське — велике робітничє місто. «Олужба» нашого славського «наропалаву» напнула далеко не нову полотану щодня й ми тихо попливали вниз

Дніпром. Вітер добрий, попутний—і гребти потрібні. Дуб усе пабирав швидко.

Знайомимося з лоцманом. Андрій Фотіювич Білокінь. Йому років 60, що премезний і майже червоношкілий дідусь, середнього зросту. Помітний лоцман—молодий, три хлопці — молоді юнаки.

Переганяємо береги й острови, що різко, чорно плывуть за нами. Лоцман показує нам острів, який колись належав графу Воронцову-Дашкову. «Оце скільки гляньте — все було графське», — сказав помічник лоцмана й додав, що в цього графа було 99 якомій...

Думка об'їздила в бі... Колись давно я чув, що 99 якомій було у Терешенка. У чого ж саме? І чому саме—99? Чому, наприклад, не 100? Отже вирішив, що тут — елемент прекрасної народної творчості: 99 втрачає сильніше, аніж 100. Оце—це затерте, втрачене, пригладжене. Часто ми не доосвідимо всієї сили й глибини народної творчості. Але ж це міркування — шоралку філологічного й літературного. В усякому ж разі, куди важливіше й приємніше те, що граф Воронцов-Дашков тепер жодної якомії не має!

Лоцман говорив, що колись на колись графському острові був добрий ліс. Потім його знищили, а це вже за останні роки вибігування гарний молодик. Всім уподобалося оце саме — вибігування молодик (білоруси записали навіть).

То я зовсім збивався на філологію... Треба трохи—до історії...

Цікаве розповіді нам лоцмани (старий і помічник) про лоцманську корпорацію, що існує на Дніпрі вже кілька століть. Молодий лоцман показав нам здалеку село Кодак. Роз-

мистецьких вузів—це значить робити вже не сативну для загального культурного процесу роботу.

Повторюю, по лінії ІЗО вузів ще справа нескінчена і тут слід до що перебудувати, але не скорочувати так, як пропонує т. Брона. Тут є диспропорція між профшколою та вузом. Профшкола образотворчого мистецтва дійсно ще дуже мало порівнюючи з числом ВУЗ'ів. Зараз ми маємо 10 художніх профшкіл і 5 художніх вузів. Число профшколяків дійсно майже ввічі менше від числа студентів худ. вузів. Правда, слід ще урахувати наявність низки художніх шкіл, так при вузах, як і окремо, та ще те, що частина вступаючих до худ. вузів, наприклад, на архітектурні, керамічні, поліграфічні відділи йде з індустріальних профшкіл.

Але все ж контингент учнів худ. профшкіл є далеко недостатній проти вимог до них з боку худ. вузів.

Висновок з цього—слід всебічно сприяти так званому числу худ. профшкіл як і поширенню існуючих. Бажаючих вчиться дуже багато. На перешкоді стоїть тяжкий матеріальний стан худ. профшкіл, що залежить почасти від об'єктивних причин, а почасти від недооцінки місцевими органами значення художньої профшколи.

Можливо, як тимчасову міру треба залити контингент прийому до художніх вузів, щоб дати час профшколам піднятися. Крім того (з цього треба з т. Броною цілком погодитися), слід переглянути деякі відділи і ті з них, що не мають перспектив на місцевому ринку ліквідувати, або звести в один вуз. Слід би було звести до одного вуза скульптурні відділи, відділи станкового малювання, бо потреба в робітниках цих фахів дуже обмежена, слід зачинити деревообробний відділ про КХІ, як не маючи достатньої бази у виробництві (ВРНГ вважає, що робітників цього фаху треба було на ближчий період кілька чоловік).

Що до так званого виробничого ухалу в художніх вузах, то його цілком слушно висуває т. Брона як актуальну проблему нашого часу, але тут потрібна велика підготовча робота. Треба виявити точну роль художника у виробництві, треба підібрати відповідних керівників, забезпечити навч. частину досить солідним устаткуванням. Інакше виходить аматорство, якому на велику справу в мізерними засобами.

Правильні, на мою думку й і пропозиції господарних органів відносно кераміки, щоб Міргородський технікум перетворити в суто технічний вуз, і відносно архітектури що її слід залити тільки в одному вузі, а саме в КХІ.

Таким чином вузи ІЗО можуть бути трохи зменшені розміром. Разом відкривається можливість утворити тут педагогічні відділи, що на них в ближчий період є найбільша потреба.

Тут потрібні не одніні, а сотні викладачів та інструкторів про їх завданням є зробити напереді образотворче мистецтво елементом масової освіти. Максимальна педагогізація художніх вузів України є, на мою думку, найважливіша проблема в цій ділянці мистецької освіти. З цієї точки зору найбільш радикальним рішенням могло би бути перетворення Харківського Худ. Т-ма в художній педагогічний інститут. Ця думка висувалася на останніх нарадах при Упрофосвіті і вона заслуговує цілком уваги. Це не потребує таких величезних коштів, як будова худ. інституту з кількома відділами, полегчується й справа з педагогічною освітою.

Як худ. педагогічний вуз, Харківський Худ. Технікум міг би стати еразовим вузом не лише на Україні. Разом справа з підготовкою керівників масової худ. роботи аразу була б поставлена в широкому масштабі. Наявність інституту наукової педагогіки і низки дослідних педагогічних лабораторій в Харкові полегшує організацію худ. педагогічного вузу.

В разі ліквідації в Одеському худ. Політехнікумі архітектурного відділа там також слід утворити педагогічний відділ.

Харківський худ. Педагогічний інститут став би певно центром методичної роботи, в галузі художньої педагогіки. В Київ. Худ. Інституті, на мою думку, крім ліквідації деревообробного відділа слід розглянути обмежити тенденції до відкриття нових відділів, доки не стануть на ноги існуючі основні його відділи. Так можна було би упланувати ІЗО вузи, щоб вони максимально відповідали вимогам життя, а разом матеріальній і педагогічній базі.

Що до кіноосвіти, слід сказати, що вона досі не користалася належним увагою НКО і що ВУФКУ також не має ясного, чіткого плану її розвитку. Зараз тяжко ще сказати, оскільки

М. Хмарка

І далечінь і комашина зграя
В проміннях сонця суто-зодрих.
Іду в житих,—а де сама не знаю—
І без думок і без мети.

Назустріч вітер і полл навколо
В кирі довгій стиглих нив.
А на хатах і на стодах
Стожари соняшних огнів.

Від тих огнів на серці самоцвіти,
Ще в глибині захованих пісень.
Іду в житих, а поруч спечке літо
Новітні сили з посміхом несе.

І знаю: скоро сповнить аж до краю
Пахучу плуню жито золоте.
Тому так поле сонячно співає,
Тому так серце радістю цвіте.

Кінотехнікум відповідає вимогам виробництва. У всякому разі потреба в існуючій кіношкільній і питання може стати лише про перегляд його навчального плану та методів навч. роботи.

Отже, підсумовуючи сказане може лише ще раз підтвердити, що перший великий крок до раціоналізації мистецької освіти на Україні зроблено. Далі має йти більша деталізація і закінчення реалізації сітки мистецьких вузів лише по лінії образотворчих мистецтв. Відкривається можливість для поглиблення навчальної роботи.

Жодних підстав до песимістичних настроїв немає.

Мистецька вища школа стає на твердий ґрунт роки її існує П. ГОРБЕНКО.

Новини драматургії

— **Нова п'єса.** Студенти III курсу Муздрам-інституту. С. Димніч, Я. Могіла та С. Макаренко, виготовили історичну мелодраму на 3 акти, за сюжетом повісті О. Стороженка під назвою «Марко Проклятий». П'єсу задано на репертуар і як її дозволять до вистави, буде запропоновано театрам на постановку. Автори п'єси, молоді українські режисери та драматурги, що закінчують Харківський Муздрамінститут. В п'єсі вони використали найкращі прийоми старих українських драматургів (музика, спів, танець, інтермедії), але надали їй сучасний монтаж. Одночасно студенти другого курсу Муздрамінституту катедри драматургії М. Прокоф'єва, М. Папченко та І. Шахвєць закінчили першу редакцію п'єси «Електроаль» з сучасним виробничим

сюжетом. Ця п'єса також буде передана на розгляд репертуару.

— **Драматург Яків Мамонтов** працює разом з М. Гармсен над оригінальною українською дитячою п'єсою «Хо», де сучасний побут села автори уявляють з міським. За сюжет п'єси взято народне повір'я про митичного Хо, що ним на селі лякають дітей. До п'єси буде виготовлено спеціальну музику. «Хо» піде в дитячому держтеатрі.

— За редакцією Я. Мамонтова в ДВУ виходить нове видання творів І. Тобілевича. Перші 3 томи вже здало видавництву. Все видання розраховано на 6 томів. В останньому томі буде розвідка про Тобілевича як драматурга та матеріали про літературу та історію українського театру.

новів, що з Кодака вже утворилося на Дніпрі й село Кам'янка. В обох селах живуть з дідів-прадідів людмани. Переправляють через порог плоти, дуби та барани. Ще царини Катерина своїм указом заборонила пасажирів Кодака на цій роботі. Кодакські людмани переправляють її човна через порог і за це вони востаннє на березі Дніпра разом серед моря керівників, своєрідною «лоцманською республікою» над порогами... Про це нам й розповідає коротко й повільно молодий людман.

Прийшли до берега біля Кам'янки, щоб забрати там харчі на дорогу (наші людмани—кам'яничани самотні задушили на дві долі). А сабів до місцевого кооперативу й з вивіски на ньому узнав, що село зветься точніше Лодманська-Кам'янка.

Людмани взяли повітку, крапу цюгу, одитовихули дуба од берега.

— Де ж порог?—вже питає шестериле тхось із товаришів. Забув сказати, що й українці та й білоруси (скрізь євнєсть!) зливалися крохи такі білий, ніж треба, цкавості до того, оскільки небезпечна мандрівка через порог—теж ми обмірковували справу мандрівки дубом іще в котел: Дніпроперовському. А тут пливемо, пливемо, а Дніпро сповідає, ніяких собі порогів.

Недалеко від Кам'янки злизу потухли здалеку тихий шум. Шум наблизився, ширівся. Ось Дніпро вярився, застрибав у очі білий баранцями (хтось сказав—«баранцями» з наголосом, звертаючись до Іларіона Баранка). Напугана свіжим хороним вітром, кілька разів полистана водою, щогла понесла наш дуб ще хутчіш. Допомагала сильна Дніпрова течія. Шдусь Білосніж спокійно сидів біля корма та дивався на білі баранці, що хутко наблизка-

лися. Шум усе зростає. Пролунав вигук—«Полупра!».

Дніпро зашумів, зашумів. Дуб застрибав, захитався й полетів ще скоріше. Комусь бризнуло в лице, потхось так добре обмивало водою, Кам'янка разів ахнула в дуб.

А через 4—5 хвилин ми вже швидко по тхому мутному доріжці Дніпра. Порог шумів уже позаду, все віддаляючись і затихаючи.

Ще був перший Кодакський поріг. Що таке, власне, поріг? Досить широка смуга води, що бурлять і шумує, немов її з дня хтось підірвав у валетенькому казані. Власне, таке враження й складається, що вода кишить, бо підводного каміння з води не видно, причина раптової бурхливості Дніпра захована в воді. Ця збаламучена смуга, де течія стає дуже швидко, перетинає Дніпро з одного берега до другого, немов шорі. Тут також доводиться агадати мудрість народної творчості: до тако-го місця в Дніпрі течія ніяка назва так близько не підходить, як **поріг**. Бо не лише смуга підводного каміння, перетинає Дніпро, а в цьому місці течія дуб іще й спалає раптово досить круто знижується. Отже—поріг, краще не сказати.

А Кодакський поріг шумів ледве чути десь далеко позаду. Казав дідусь Білосніж: порогів не самерозуть, шумують і літо й зиму...

Хлопці дивувалися, що так скоро минули поріг, та так безпечно, нікого й воду не вкинуло.

В селі Кодакові побачили «радіо» на хатах. З пресмістю визначили це кілька голосів разом. Так, тепер не сховається від залізної хо-

ди часу навіть на порогах, навіть за порогами. Себ-то, саме якраз за порогами й не сховається. А скільки літ тому ховалася там Запорізька Січ?

Розглядали береги Дніпра. Вони тут обидва досить підняті і смелісті. Дніпро дуже повужав. Зрівняти тільки його з тим Дніпром, що тече біля Чернечої Гори! От тільки прекрасний він і могутній однаково, скрізь.

Повасвідомо якось, емоційально полізла на хвилячку в голову різна манданківська чепуха про козацтво та порог, що читав колись у дні райної юності. Пригадувався маленький переправ через порог січових козаків у повісті «Гетьман Сагайдачний» — за Мордовцевим — М. Загірної.

Смішали на Янівому острові. Літ смачні були лиматки чорного хліба та кусні ковбаси з бутилою пива на двох! Острів—хороший та дивний, дивний, пустеля. Але ким і хороший. Бо де ж тепер знайдеш незаселеного острова на Землі-планеті? Он до криві, що на самому кінці, добравшись...

— Зникає робітничийська романтика... І лірика... Еге-ж, Вальку?—подумав так, а не сказав Маркашу Валерій, бо відповів була у самого на думці. (В одязинні пошлотах Чуховського та в рейсах «Красна» ще більше героїства й романтики).

А Валько—молодий білоруський лірик, симпатично-наївно усміхається, але скідає й спідню сорочку та ухочується, каже на дні дуба, бо сонде нечє немилосердно.

Дуб хутко пливе далі за вітром та течією.

Науково-дослідча кафедра історії Української культури імені акад. Багалія

1927-28 року кафедра працювала в складі таких секцій: секції історії України (керівник—голова кафедри акад. Д. Багалія), секції історії Росії (керівник—проф. В. Веретенніков), історії українського права (керівник—проф. Максименко) та секції краєзнавчо-етнологічної (керівник—проф. Ватухов¹⁾). Кафедра має Одеську філію, на чолі якої стоїть проф. М. Слабченко. Частина членів кафедри працює поза Харком. Найчисленніша в секції історії України. При кафедрі (разом із кафедрою західно-європейської культури) працює комісія вивчення техніки історичного дослідження. На чолі її стоїть проф. Веретенніков. Засідання цієї комісії завжди приваблювали чимало сторонніх слухачів: студентів, архівних робітників, то-що. Усього відбулося 14 засідань комісії. Цього ж року було організовано при кафедрі дві нові комісії: 1) бібліографічну (на чолі з А. Козаченком) та 2) комісію вивчення історії Слобожанщини (на чолі з М. Горбанем).

Бібліографічна комісія, опрацювавши матеріали Української Книжкової Палати, склала картковий показник праць з історії української культури, що вийшли на Україні протягом 1917—1927 рр. Ці матеріали використали члени кафедри для доповідей, зроблених на вчорашніх об'єднаних зборах кафедри гуманітарних наук, присвячених досягненням радянської історичної науки протягом 10 років. Комісія опрацювала і підготувала ці матеріали до друку, і цей показник має вийти разом з вступними статтями акад. Багалія, проф. В. Барвінського, М. Горбаня, А. Козаченка, проф. Н. Ю. Мірза-Авакяна. Члени комісії провадять облік усіх праць, що виходять укр. та чужини мовами, що стосуються історії України.

Комісія вивчення історії Слобожанщини розпочала роботу з початку 1928 року. На засіданнях комісії зачитано понад 10 доповідей, присвячених різним сторінкам історії Слобожанщини, як от історії торгівлі (аспір. Д. Соловей), історії освіти (аспір. Гніп), повоєнним матеріалам про Сірка (наук. співр. І. Єрофеєв) та інші. Так само з цього року почала працювати Архівознавча комісія. Дійсний член кафедри С. Іванов провадив палеографічний семінар з аспірантами.

¹⁾ У цій статті подається відомості тільки про роботу історичних секцій.

Кафедра взяла діяльну участь в урочистому святкуванні ювілею акад. Д. Багалія, що його ім'ям названо відділ ювілею кафедри: в урочистому засіданні в Києві 10 грудня, організованому Укр. Акад. Наук, та 27 грудня на урочистому засіданні, організованому Укрнаук. Чартові збірники своїх праць (№№ 5, 6 і № 7 збірник краєзнавчо-етнологічної секції) кафедра присвятила своєму керівникові. Науковий збірник кафедри № 5 присвячено переважно студіям з історії Слобожанщини та Лівобережжя нових часів (статті Свідзінського, Дякова, Тихонова, Назарця, Багалія-Татарникової та А. Козаченка). У «Наукових записках кафедри № 6» взяли участь майже всі члени історичних секцій кафедри та кілька співробітників інших споріднених кафедр як акад. Бузескул та інші. Усього в цьому збірнику кафедри надруковано 32 розвідки. Окремі історичні секції за минулий акад. рік видали 2 збірники своїх праць. Нині обирається матеріал до чергового 8-го збірника. Крім того, праці членів історичних секцій виходили в виданнях історичної секції Укр. Ак. Наук, як от «Україна», «За століття», у «Записках істор. філос. відд. УАН», в «Архівній справі», то-що. У цілому, як узяти протягом минулого року, історичні секції надрукували кілька десятків праць.

Гостро стоїть справа на кафедрі з командиріванням, хоча потрібним для роботи по архівах поза Харком. Протягом 1927-28 року майже всі члени історичних секцій були в командиріваннях, але мусили робити їх на власні кошти. Проводилося працю так по архівах (Київ, Одеса, Полтава, Чернівець), українських, як і по зарубіжних (Москва, Ленінград) Наук. співробітник О. Багалія-Татарникова відбула командирівання до Парижу для праці по французьких архівах. Значна частина членів кафедри працює на педагогічній роботі по вищих школах, як от Веретенніков (ІНО), Мірза-Авакян (ІНО), Максименко (Розд. інститут), О. Оглоблін (Київск. ІНО), Т. Максимович (Смферополь) та інші. Члени історичних секцій працюють на провідній роботі на архівному полі, як от Веретенніков, В. Барвінський, С. Іванов, В. Романовський, члени історичних секцій беруть участь у роботі низки Харк. наукових організацій: Асоціації Сходознавства (В. Дубровський, М. Горбань),

Харк. Наук. Т-ва, в музейній роботі, в методичній роботі органів Наркомосвіти.

Акад. Д. Багалія протягом року керував роботою всієї кафедри та секції історії України, працював, як академик УАН та як директор Шевченківського Інституту. Написав та вдав у друк 1-й том свого «Нарису історії України на соціально-економічному ґрунті». Цей том виходить у світ восени. Історіографічний вступ до цього тому вже надруковано. У збірнику Шевченківського Інституту 1-му надрукував розвідку «Шевченко в народних переказах та історичній дійсності». Написав передмови та вступні до кількох спеціальних видань окремих творів Шевченка (вже вийшли «Сон» і «Кавказ»). Редагував всі видання Шевченківського Інституту. В «Ювіл. Збірникові» надрукував простору автобіографію. У звіті про ювілей має вийти ювілейна промова на урочистих ювілейних зборах. Надрукував у «Записках іст. філ. відд. УАН» додаткове дискування з В. В. Антоновичем. Здав до друку «Матеріали для історії громадської діяльності В. В. Антоновича». Написав огляд наукових праць проф. Слабченка для комісії присудження вчених ступнів. Написав для комісії промінування наукових праць рекомендацію на роботу М. І. Яворського «Нариси історії революції, боротьби на Україні». Надрукував «Потєбні і його погляди на національну справу».

Дійсний член кафедри проф. М. Яворський головну роботу провадив в Інституті марксизму, де він керує кафедрою історії України. Протягом року винустив низку праць з історії революційної боротьби на Україні, винустив історію України в стислому нарисі, надрукував кілька розвідок в журналі «Прапор марксизму», де він є один із редакторів, редагував історичні праці співробітників Інституту марксизму. Нині є в закордонному командиріванні.

Проф. В. Веретенніков—керівник секції історії Росії та комісії вивчення техніки історичного дослідження—надрукував: 1) «Об иностранных современных событиях, источниках Разинского бунта» (Записки кат. іст. Европ. Культ. 1927), 2) «К вопросу о построении истории учреждений» (Записки Харк. кат. № 6), 3) «3 історії перших років Катеринослав. генер. прокуратури (Ювіл. Збірн. УАН на пошану акад. Багалія) 4) «К истории казачьего хозяйства» (Истол. зап. ист. арх.

Вже спокійніше, та все ж з певним підняттям, переплели по черзі пороги: Оурський, Лоханський, та Звонецький. Бузький, але стрімкіший і раптовіший Лоханський поріг. Дуба нашого поплідкало так добре... Колиш у Криму море дужче підкадало моторку. Але там нема небезпекі наскочити на камінь, як тут на порогах. Лоханський ж казали, що досить добре черкнути дном дуба об якийсь камінь у воді, щоб дуб одразу перекинувся догори дригом.

Найбільший поріг на Дніпрі—де Ненаситецький. Кажуть і назва від того пішла, що цей поріг, скільки на ньому не розбивається плотів і дубів та човнів, скільки не гинуло людей—ненаситний і досі. І тепер що-року розбиває, ковтає людей.

Раніш проскочили по бузькій канаві Тигіну—попередній поріжок перед Ненаситцем»,—казав помічник лоджана.

А потім з ревом і флюктом, сірою широкою смугою виринув на обрій велетен Ненаситець.

— Тут уже хоч і просить мене, щоб поїхав через поріг, а не паняною, так не поїду,—промовив лоджан. Перед останніми порогами хлопці так розраблялися, що просили поспішно корувати через поріг, а не в канаву. (До речі, канаву—лоджанська народна назва каналу, а не «видумана Академією»).

Влізше до лівого берег Дніпра був пасин, як і перед деякими з попередніх порогів, та алаштована справжня канавка, що німецькими інженерами, багато років тому, Насин розкопав воду на два стії, одна з них влилася в вузьку канаву.

Ненаситець шумів і флюктов усе ближче. По тоді бм канави видно було—стояли великі

баржі. По всьому пасину мотушилися й що-що робили якісь люди; метушилися біли довгих канатів. Перед самим пасином наліг дуб хутко понесло. Вій «команди» нашого «паронлаву» довелось взятися за весла й напружено затреби, щоб пристати до моту.

— Що, як би пас оце понесло праворуч, а оту паску, в оту безодню? Показав хтось із товаришів праворуч на Ненаситець, де ревів і флюктов Дніпро.

Справді, Ненаситець найбільший, найстрашніший з усіх порогів. Тут відчувався безмежно-духу стіхія.

Якось так сталося, що сіли плітати дубом по канаві всі українці та одні лише Вася Коваль з білорусів. Останні товариші йшли вниз по пасину. По було зачинкою до товариського, незлого кешування з нашого боку. Ог, мовля, білоруси бояться українських порогів.

Лоджани сказали нам, що на пасину підтагують угору баржу робітники—всі лоджани, разом із їхньою Кам'янки та Кодана.

Пасинці, що одважиться сісти в дуб, стрілою пролетіли Ненаситецькою канавою. Було трохи моторошно, але весело. Щось з чотирьох хвилинок... Половина наших мандрівників ішли по пасину й газдрісно дивилися, як ми летіли в дубі на Дніпрових хвилях. Особливо на Ненаситецькому порозі відчувався, як на батог і як раптово спадає, понижуються Дніпрове дно в цьому місці. Від того Ненаситець так і реве, так і флюктов несамоовито, розбиваючи з розгону собі груди об скелі. Нам казали, що човна, який попадає на цей поріг, розбиває вода на шепки. Найбільш великі плоти,—казав дідусь Вілосінь.—коли застрягнуть

поміж камінням, то крутять, мже й розбиває на шматки Ненаситець.

Забравши тих, що йшли пасинком, ми незабаром викинули в тиху воду і вже здалеку слухали клекіт Ненаситця та розмовляли про стіхійну енергію, що має в собі цей поріг. Скоро цю енергію людські руки переключать на гідро-електричну станцію й по доріжках розсипатимуть на степи України.

— Надвмляйтеся, білоруси та українці, на пороги, бо більш не побачите їх, затопить Дніпрельстан,—зачувано промовив хтось.

Обідали в селі Волині, приставши до берега. За червонець селіне з ініціативи лоджани, наварили нам одер двох кулішів з рибом. Іли, як звикли, посідалиши шерстю на траві. Обідали всі—лоджани й хаємі, що варили. Врешті обід перетворився на свято на бузнях (згадали Коцюбу), на хвилину змінився літературі з селянами в плоти. Так, що аж наприкінці хаємі опілі серед двору на сім (його стігала звідти, сміючись, жінка) і намагався виполосити промову, але обмежився лише «привітанням»: «Товариші!..», павав та фразою, що її добре пам'ятають усі мандрівники й що від неї довго реготалися, стаючи широкосердечу промову вже в дубі на Дніпрі. Казали, що то в дід від «новотні почуття» і снів не стало, ш вирвалося таке. Ми після всього заспівали. Зібралися майже з півсела. Коли сідали в дуба, селяне попросили заспівати «Заповіт». Якимсь урочистим вишвом цей «номер», коли всі стояли без шапок у човні, з дідом на березі—й разом співали... «І Дніпро, і кручі»...

ком.) та кілька статтів з архівознавства «Арх. Справа». Підготував до друку другий парис з історії кабального холопства Московської Русі, статті «Ще о slučajности в историческом изучении» та «К вопросу о модиятии стили в пластических искусствах». Підготував основні положення до двох парисів про статистичний метод з історичному дослідженні.

Дійсний член, проф. Н. Мірза-Авакинц складала хрестоматію для вищих шкіл «Внімки з джерел до історії господарства і класової боротьби на Україні» т. 1 (XV—перша половина XVII віку), збирала матеріал для т. II-III цієї роботи, складала загальний курс історії України під назвою «Нариси з історії України», опрацювала розвідку «Класової суцарності в революції 1648 року на Україні», працювала над темою «До питання са сільсько господарство на Україні в першій половині XIX століття», збирала матеріал до теми «Селинське господарство Лівобер. України в другій полов. XIX—початку XX в.в.» Керувала підвищенням семінаром при ІНО. Читала курс історії України в ІНО та в семінарі академіків української мови.

Проф. М. Максимейко, співробітник ІНО, керівник секції історії українського права—надрукував «Про смерді Руської Правди» (Праці комісії для вивч. історії зах.-руського та українського права, вип. 3-й), «Система Руської Правди в її поширеній редакції» (вип. 2-й цієї ж комісії), «Зауваги Руської Правди» (Наук. зап. катедри № 6).

Дійсний член В. Барвицький надрукував: 1) «Праці акад. Баталія з історії Слоб. України» (Збірн. УАН), 2) «До історії індуїти та електи в Гетьманщині» (Наук. зап. катедри № 6), 3) «Ак. Д. Баталія» («Культура і Побут») та кілька рецензій. Працював понад місяць в «Древнехранилище» Моск. Держ. Архіву над матеріалами до розвідки «Канцелярія Міністерського Правління». Склавав рецензію на праці проф. Слабченка для комісії присудження орденів. Збирав матеріал до історії промисловості Гетьманщини.

Дійсний член катедри проф. О. Оглоблін надрукував «Транзитний торг України за першої половини XIX століття» (Зап. істор.-філ. відділу), «Договір Петра Іваненка (Петрика) в

Кримом 1692 р.» (Юбіл. Збірн. УАН на пошану акад. Баталія), «До історії Руїни» (Зап. істор.-філ. відділ. 16). Підготував до друку монографію про Петрика, знявши з архіву нових матеріалів. Готує до друку монографію з історії українського капіталізму. Працював по Московських, Київських та Харківських архівах.

Дійсний член катедри проф. Г. Максимович—зачитав протягом року 2 підготовані до друку роботи «З історії фінансового устрою Гетьманщини» та «Нові праці про комісію Новото Положення».

Дійсний член катедри С. Іванов провадив палеографічний семінар з аспірантами. Надрукував: 1) «Українські фонди, перевезені з Москви (Архівна Справа кн. IV), 2) «Відгуки декабристського руху на Слобожанщині» (разом з М. Горбанем). Приготував до друку: 1) «Відгуки Пушкінщини на Слоб. Україні», 2) «Нові архівні матеріали до історії Слобожанщини XVIII р.» 3) «Чугуївські стовпці» (Огляд офіц. листування чугуївських воявод з Білгородськими вояводами та московським урядом).

Науковий співробітник О. Д. Татарінова-Баталія надрукувала за 1927-28 рік: 1) Нариси з історії військових поселень на Україні в збірничковій «З історії селинських рухів на Лівобережній Україні» (Наук. Збірн. катедри історії укр. культури № 6), 2) «Проект військових поселень Аракчеєва 1807 року» (Наук. Записк. цієї ж катедри № 6), 3) «Рух бозьких козаків 1807 року» («Юбіл. Збірн. на пошану Баталія», УАН, р. 1927. 4). Статті «До джерел про декабристський рух на Україні» («Арх. Справа, книжка 2-3, 1927 р.), 5) «Записки Г. Г. Вецького про потопні дії 1848 р. в Парижі» (див. там же). 6) 2 рецензії там же на книгу «Восстание декабристов» т. V та «Вунт декабристов» (Юбилейний збірник: ст. 118-120). 7) «Дещо про архівні Марину»—статті в «Арх. Справі», кн. IV.

Здано до друку: 1) «Французькі дипломати та дипломати про українські та російські військові поселення 19 віку»—для збірничка на пошану академіка В. П. Бузекула, 2) «Гаманя агентура на Україні в I чверті XIX стол.» друкується в Збірничковій промисловості тейж при УАН.

(Далі буде).

Нові книжки

А. ШУХМАН. «Песня в пионеротряде».

(Руководство по пению в отрядах и хороших кружках при клубах и школах). Материалы трех всеобщих курсов по детскому движению. Изд. «Молодой Гвардии» Москва-Ленинград. 1928 г. 94 страниц. Тир. 3.000, цена 1 р. 10 коп.

Музика в справі виховання нового покоління відіграє далеко не останню роль, допомагаючи організувати емоції. В школі соціально, в робітничому клубі хоча й невеличкі шкоти що, а все ж таки музика посідає певне місце.

Одню найвзабутою ділянкою масової музичної роботи залишаються дитячі піонерорганізації, що без керівництва, самотужки, намагаються подати де-яке музичне оздоблення до своєї роботи. Часто-густо піонерорганізації користуються матеріалом, що не зовсім відповідає принципам ідеологічним, або художнім. Дуже часто можна чути старі мелодії до яких наших підставляються нові слова в більшості своїй не звязані з мелодією.

Зараз, коли оголошено випуск культури, коли йде рішуча боротьба за якість продукції у всіх галузях науки, техніки й мистецтва, вже своєчасно порушити питання про якість музичної роботи в наших піонерорганізаціях і гасло Жовтня «Музика масам» треба починати проводити в дитячих комуністичних загонах.

Книжка, що ми її рецензуємо дає цінні методичні й практичні вказівки не тільки для музичного керівника, але вона стане в пригоді й для ватажка піонерзагону. Методичний матеріал подано в строго систематичному порядку від музики примітивної до більш складної. Питання масової музичної роботи, організація хорів, музичних екскурсій, слухання музики, логіко-музична грамота в книжці розроблено досить гарно й буде зрозумілим навіть малоосвідченому музробітнику. Автор певно, багато працював в піонерорганізаціях і має солідний досвід в цій справі.

В збірці вміщено багато пісень відомих авторів а також вміщено десять зразків пісень дитячої творчості. Вміщено зразок пісні музики Шумана до якої підставлені сучасні слова, що в другій частині з музикою зовсім не звязані. Всі пісні написані в середньому регістрі, з ясним голосовіддінням й чітким ритмом. Гармонія пісень свіжа й бадьора. Фортепіанний супровід зроблено не складно, але це не порушує художнього змісту.

Цю цікаву й цінну методичну книжку можна рекомендувати музробітникам, як допоміжну книжку в роботі. На нашу думку це перший метод. підручник, який розраховано на масову музичну роботу в піонерорганізаціях. На великий жаль, у нас на Україні нема такого підручника, а відсутність вказівок й порад безумовно відбивається на роботі.

Нашим українським видавництвам вже час потурбуватися про видання музично-методичного підручника для шкіл соціально й піонерзагонів, в яких зараз гостро відчувается потреба.

Підручника видано гарно але ціна висока, О. Петрунов.

Знову тихо на Дніпрі. І тамі самі високі береги. Надходив вечір, спаладала спека. Наслідки спеки виступили на чоках полорожан чорними спеченими плямами. Де-хто жалівся, що дуже болять, інші казали, що не годиться так казати сапоріжкам-січовикам, але пастрік у всіх був прекрасний, співали пісень.

З порогів перепливали ще дівелічкі—Вовнишків, Липиш та Будильський. Та після Ненастиця вони ще робили будь якого враження.

Пригадує, що звернув увагу на вираз «батьку отамане» в мові молодшого лодчана, коли він звертався до дідуса Білокопця. Це—якби традиції стосили. Деталь, що нагадувала про «сидманську республіку» Кам'янки та Кодака. Загине вона, як добудуть Дніпрель-стан.

Між іншим, селіно скрізь по Дніпрі кажуть Дніпрістан, так звини вже, бо так простіше.

Переночували в селі Федоровці (на Дніпрі), у школі. Нам принесли відро молока, нанесли соломи. Спалося добре, бо подорож потроху вже стомлювала. В цьому селі нас здивувала, «обурила» «закріпаченність» дівчат у хлопців і немовляче по своїй «простоті» й «безпосередності» поводження хлопців з дівчатами, таке, якого мабуть навряд чи де в інших селах України знайдеш. І то—біля салбуди, не на довітках. Але про це треба буде десь окремо сказати.

Ранок такий свіжий, хороший. Зелений, соляний, задуманий. Береги в легкому фіслетовому тумані. А Дніпро—якби в нерухомих, змислених сріблом. Береги напавуть за дубом і за-

лишаються, одстають... Трапляються просто серед річки околі.

Лодчани показує нам скеля Черун, або Видобайно—що так вона зветься.

Питав надзвичайна. Здається все зазмерло у річному спокій: береги, вода, папі дуб. І все зовсім не рухається, нікуди не поспішає, нічого не хоче.

Часом пролетить біла Дніпрова чайка... Не забути міхали тих надзвичайних хвилини цілковитого, коліскового спокою над водою.

Дідусь Білокопць показує нам ще скеля Полтавську та розповідає сумну пригоду в цьому місці на Дніпрі, яка трапилася ще до революції, але не так давно. На таларі пливло лизів шістдесят душ поштовачан на заробітки. Іхали хлопці, жінки й дівчата. Якось наскочила талара на підводний камінь і перекинулась. Чинилися одне за одного. Зчинила ся така паніка, що з шістдесят чоловік спаслося лише десять. А сто сорок попливали вниз за течією.

На Орлиному острові покупалися, поспідали. Прекрасний ранок, прекрасний соніт. Золотий та чистий, шовковий пісок, що його дуже рідко тонче людська нога... Провалили вояків, влучали з револьверів у щіль.

В деяких місцях береги розлогіші, поросли осокою. Ще кілька вигибів та один дуже крутий заворот Дніпра—перед нами прекрасна, порігано-легка арка залізничного мосту через Дніпро.

Це вже Кам'як, що вже заперечення слухає порогів—це Дніпрельстан... Дніпро, с. Дабай, Липень 1928.

ЗБІРНИК ЦЕНТРАЛЬНИХ ДЕРЖАВНИХ КУРСІВ УКРАЇНОЗНАВСТВА.

Харків, 1928 р. 152 ст. Ціна в папірці 2 карб. 60 коп.

Поява «Збірника ЦДКУ» вказує на поглиблення й систематизацію українізаційної роботи. Зміст збірника такий: 1-й відділ—«Організація», тут вміщено статті Піддубного «Нові моменти в українізації», Рудченка Д. «Про поживлення нашої роботи», Вердіна Н. «Рациональний облік на курсах», 2-й відділ—«Мова та українознавство» вміщено статті проф. Л. Булаховського «Порівняльно-історичні уваги до українського наголосу», Проф. М. Сулими «Про «позаяк» (и) оскільки й (и) остільки», М. Перечинця «Характер синтаксичних зв'язків та синтаксичні форми», О. Матвієнко «Інструментальність чинності при наявних дисприметниках», І. Троїна «Деяко про форми української мови й вимови».

У 3-му відділі—«Методика» в статті проф. О. Снявського «Грамматика, при навчанні української мови» та В. Лобка-Лобалівського «Збагачення лексики слухача та методи її «вщеплення».

У відділі «Практика» вміщено статті М. Осчолова «Де що про облік», М. Васильківського «Як навчити мови» (розмови), С. Попова «Характеристичні помилки під час навчання української мови». Далі йде відділ інформації. Тут наведені ті дані, що надруковано програму навчання української мови по групах слухачів з нижчою освітою. Потреба в такій програмі відчувалася давно. Цю програму затвердив Методком, Ученету. Так само надруковано постанову ВУЦВК та РНК про забезпечення рівноправності мов та про сприяння розвитку української культури.

Збірник цей Держнаук Методком Наркомосвіти дозволив до вжитку на курсах українознавства.

Треба відзначити що цей збірник мусить прочитати кожен учитель української мови і не тільки гуртків українознавства, але й той, що викладає по нормальних школах цих типів. Спеціальна критика, може, зауважить деякі хиби, відзначити їх, але, в цілому вважаючи, почин ЦДКУ дуже добрий. Видано книжку чепурно.

М. Г.

СЛОБОЖАНЩИНА В ЕКСКУРСІЯХ.—Вид.

Харківської Екскурсійної Секції Окрметодкому, ст. 1—24 Харків, 1928 р. Ц. 20 коп.

Краєзнавство, як вивчення продукційних сил тої, чи іншої країни, набуває все більшої актуальності. Всяка-ж дослідна краєзнавча робота мусить починатися з загального огляду краю, бо тільки ознайомившись загально з усіма природно-економічними особливостями краю, можна далі деталізувати вивчення його так комплексно в менших і менших районах, як і в окремих галузях природи, виробництва. Тут на чільне місце виступають місцеві екскурсії, що дають краєзнавцям-дослідникам пропедевтику для дальшого більш поглибленого студіювання краю.

Екскурсійний рух на Україні, як і в СРСР шириться, а мало що маємо місцевостей, де краєзнавчі організації розробили б план екскурсій у своєму районі. Тут як раз і слід відзначити ту велику роботу, яку проробила етнологічно-краєзнавча секція Науково-Дослідної Катедри історії укр. культури, виготовивши відповідні матеріали для переведення екскурсій по Слобожанщині. Книжка, що її рецензуємо і є наслідок роботи окремої екскурсійної комісії при названій етнологічно-краєзнавчій Секції.

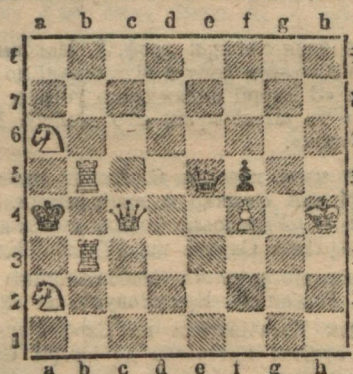
Книжка подає загальні відомості про організацію, зміст і завдання краєзнавчих екскурсій як тематичних так і епізодичних, покладаючи в основу кожної організованої екскурсії принципи локалізації та динамізму, підкреслюючи такі важливі моменти в екскурсіях, як індивідуалізація, педагогізація, раціоналізація, скеровання до вивчення продукційних сил краю і т. ін.

Шахи й шашки

За редакцією І. Л. Янушпольського.

21 липня 1923 року.

Завдання № 12. А. ФІНКА.

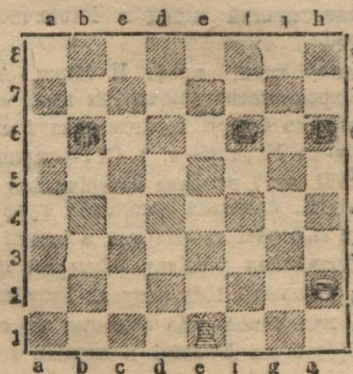

Білі—Кр. h4 Фе5 Тб3, б5 Ка2, а6 п. f4. (7)

Чорні—Кр а4 Фс4 п. f5. (3)

Мат за 2 ходи

Етюд № 12. А. БРАГОВА.

Білі—Дамка е1 шашка h2. (2)

Чорні—Шашки b6, f6, h6. (3)

Білі виграють

ХРОНІКА.

На початку серпня ц. р. у Харкові відбудуться 2 матчі по шахах Ленінград—Харків команд Робосу. За 1-ю дошку Ленінградської команди грає відомий шахіст т. Ілін-Женевський, переможець Капабланки на турнірі в Москві 1925 р.

На міжнародній шаховій Олімпіаді в Амстердамі беруть участь 16 команд (по 4 чол. у кожній), представники 16 націй.

27 червня у Дортмунді (Німеччина) почався розіграш міжнародного турніру, у якому беруть участь Боголюбов, Реті, Шпільман, Ейсе та інші.

Нотографія

Л. Ревуцький. Чотири прелюди для фортепіано вийшли з друку В-ОР 7 № 2, нотн. стор. ц. 45 коп. А-ОР—11 № 1 і нотн. стор. ц. 25 к. ФІЗ-ОР 11 № 2 7 нотн. стор. ц. 55 коп. ДВУ. Пізніший написаний прелюд Гіс належить до 1924 року. Прелюд А—написано в 1923 році. В—в 1921 році.

В попередніх своїх замітках ми вже відзначали, як в музикальній творчості Л. Ревуцького, автора «Малицьких пісень», безпредметна естетика уступає місцем звуковим ресурсам, як особові. Естетичний лоток сновини-схеми конструкції. Мудра економія музикальних засобів, (ознака стверлої майстерності) супроводжує прагнення ідейної виразності, впливу на людські почуття, ушійхетніння їх. Ми відзначали людяність у музиці Л. Ревуцького, її вплив

глибину і відсутність будь-чого грубо-показового.

Рецензовані прелюди також належать до категорії цих глибоко відчуваних творів. Однак вони за всією очевидністю належать до того часу, коли автор відчував на собі вплив російського декаданса, зокрема, вплив геніальності Скрибіна.

Безвідхідною рокованістю від цього прелюда ля-мінор. Якийсь то прихований протест вловлюється в початковій фразі і рій sostenuto і в ліхотанному рій. о с р со рій потім в паростанні, в темпо. Характерна для скрибінського твору симетрія, особливо фортепіанний, здається, навіть, завантажений місць ми, малюнок. Найвистіп умівно фортепіанної фігурації, замість поліфонічної лисости і суворой лінійності музичного мислення, властивих творчості нашого композитора в інших його творах.

Таким же шітійучим є прелюд В, в його хворобливих вигінах не б'ється той життєво-могутній співзвучний нам початок, що його відомо ми в таланті Л. Ревуцького, і що ми відносимо до здорових душевних переживань здорової людини, до простих ерозумілих людських почуттів.

Іншим виглядом своєю концепцією прелюд Гіс—Гра звуків, а зауважованим емоціональним змістом. «Гра звуків» організована дуже дотепному чудово зробленому малюнку. В основі його—ритмічний лантмотив, що проходить крізь весь теір, викладений в характері якогось фантастичного сферцо. Пластична тут, в цьому прелюді рельєфна і подано гостро й красиво. Малюнок по рахманіновському подано. Віп надхпений, видимо, стилем рахманіновських етюдів Tableaux його ж вокальним «Хрисоловом». Є також, поруч цього в певеликій мірі прокоф'євізм.

Всі ці твори є велими цінний вклад в сучасну українську фортепіанну літературу, бо вони самі собою є фактором актуального художнього опанування, але ще в більшій мірі вони є показником одного з теорич етапів в житті нашої знаменитого композитора.

Видано прелюди гарно; ціна невисока.

Ол. Д.

К. Дубняк.